

الزامات نقشه راه توسعه دریا محور کشور و جایگاه استان ها در این چارچوب

نشست علمی - تخصصی نقش و مشارکت استان های ساحلی در اقتصاد
دریا محور

سازمان مدیریت و برنامه ریزی خوزستان

اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

نقطه عزیمت تدوین نقشه راه اقتصاد دریا محور

تجربه کم کشور در توسعه اقتصاد دریا محور

سهم پایین اقتصاد دریا محور از تولید ناخالص داخلی

تمرکز پایین جمعیت و فعالیت در سواحل کشور

توسعه نامتوازن سواحل شمال و جنوب و سواحل خلیج فارس و سواحل مکران

شاخص ناکافی از مزیت های سواحل کشور و همچنین روش های بهره گیری از مزیت ها

شناسایی مزیت های نسبی و مطلق کشور

شناسایی دینفعان و ذیمدخلان جهانی و منطقه ای

احصاء اقدامات در حال انجام و برنامه های آتی

نیاز به هم افزایی در دانش ، مستند سازی تجارب ، انجام فرا تحلیل و یافته های کشور و کشورهای همسایه

توجه ناکافی به توسعه پایدار ، ملاحظات امنیتی و پدافند غیر عامل

توجه به ملاحظات زیست محیطی و تعادل سازی بین ارزش آفرینی اقتصادی و حفظ محیط زیست

توجه به ملاحظات امنیتی ، دفاعی و پدافند غیر عامل

چالش حکمرانی : عدم وجود نهاد متولی توسعه دریایی، تداخل وظائف و مدیریت دو گانه

۳۵ دستگاه اجرایی ملی-محلی و نهاد در تصمیم گیری های مرتبط با در با تاثیر گذار هستند

نامشخص بودن سناریوی حکمرانی در متمرکز- غیر متمرکز و تامین مالی دولت و تامین مالی غیر دولتی

طول سواحل جنوب کشور

کل سواحل جنوب		سیستان و بلوچستان		هرمزگان		بوشهر		خوزستان	
با جزایر	بدون جزایر	با جزایر	بدون جزایر	جزایر	سرزمین اصلی	جزایر	سرزمین اصلی	جزایر	سرزمین اصلی
۵۳۱۵,۸	۳۸۲۱,۶	۰	۵۴۰,۹	۶۵۸	۱۵۷۹,۶	۷۴,۷	۸۷۰	۷۶۱	۸۳۱,۱

ویژگیهای خلیج فارس

طبیعی ➤

- طول سواحل کشور ۵۸۰۰ کیلومتر که ۴۷۰۰ کیلومتر آن خط ساحلی و ۱۱۰۰ کیلومتر آن مربوط به جزایر و رودخانه ها
- طول سواحل جنوبی کشور ۳۸۰۰ کیلومتر و طول سواحل خلیج فارس ۱۸۰۰ کیلومتر با احتساب جزائر و ۱۴۰۰ کیلومتر بدون احتساب جزائر
- خلیج فارس سومین خلیج بزرگ جهان با وسعت ۲۲۶۰۰ کیلومتر مربع ، متوسط عمق آن ۳۵ متر و بین ۱۰ الی ۹۳ متر عمق دارد (آب های با عمق کم)
- خلیج فارس در امتداد دریای عمان با تنگه هرمز از دریای عمان جدا شده و در میان ایران و شبه جزیره عربستان قرار می گیرد.
- برخوردار از ۳۶ جزیره که جزیره قشم ۲/۵ برابر کشور سنگاپور و کشور بحرین
- بیش از ۱۵۰ گونه ماهی که تعدادی از آنها مشترک بین آب شور و شیرین هستند
- متوسط بارش ۱۱۵ میلی متر (کم بارش)

ویژگیهای خلیج فارس

➤ ژئوپلیتیک و جمعیتی

- هشت کشور ساحل خلیج فارس ایران، عراق، کویت، عربستان سعودی، قطر، بحرین، امارات، عمان و یمن
- مجموع جمعیت کشورها ۱۸۱ میلیون نفر شامل ایران ۸۴ میلیون نفر، عراق ۴۰ میلیون نفر و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس ۵۷ میلیون نفر
- در سواحل ایرانی خلیج فارس ۴ شهر بالای ۱۰۰ هزار نفر جمعیت، خرمشهر، آبادان، بوشهر و بندرعباس
- هیچ کلان شهری (جمعیت بالای یک میلیون نفر) در حاشیه خلیج فارس نداریم و تنها استان با کلان شهر در سواحل کشور خوزستان و شهر اهواز است

➤ منابع زیر زمینی

- قرار گرفتن ۸۶۰ میلیارد بشکه نفت خام ۶۰ درصد ذخائر نفتی و ۴۶ درصدی مخازن گازی دنیا در حوزه خلیج فارس
- ۵۰ درصد مخازن گازی حوزه خلیج فارس میدان پارس جنوبی مشترک بین ایران و قطر
- حدود ۲۰ درصد نفت تولیدی ایران با تولید ۸۰۰ هزار بشکه در روز از میداین دریایی و ۲۶ درصد میداین نفتی در دریا قرار دارند
- سالانه ۴۰ هزار شناور از خلیج فارس عبور می کند که ۱۴ هزار شناور اقیانوس پیما و ۷۵ درصد آن به حمل و نقل نفت خام اختصاص دارد

اقتصاد دریا پایه : اقتصاد بر پایه منابع دریایی است بنابراین اولین گام در توسعه اقتصاد دریا پایه شناخت منابع دریایی است که از آن می توان در تولید و توزیع و مصرف استفاده نمود.

اقتصاد ساحل: فعالیت هایی است که در مجاورت دریا (در نوار ساحلی ۳۰ یا ۶۰ کیلومتری) ولی نه الزاما با استفاده از منابع دریا انجام می شود

برخی ویژگیهای فعالیت های دریا محور در خلیج فارس

➤ صنایع فراساحل

- حدود ۲۰ درصد نفت ایران تقریبا معادل ۸۰۰ هزار بشکه نفت در روز مربوط به منابع فراساحل است
- حدود ۵۳ درصد میادین نفتی و گازی مشترک ایران در فراساحل است. ۵۰ درصد ذخائر گازی خاورمیانه مشترک بین ایران و قطر است
- عمده فعالیت فراساحل کشور در آب های کم عمق با ۵ سکو و فقط یک سکو در آب های عمیق داریم

➤ صنایع کشتیرانی (زیر ساخت شناور، جابجائی بار و مسافر)

- از سال ۱۳۷۰ فعالیت گسترده ای انجام شده و امکان ساخت کشتی های اقیانوس پیما، تعمیر و ساخت انواع کشتی ماهیگیری ، یدک کش و بارج در اندازه های کوچک و متوسط
- سهم ۳۰ درصدی از بازار ۱۸۰ میلیون دلاری تعمیرات شناوری
- بدون سهم از بازار منطقه ای صنایع اوراق و بازیافت شناور

برخی ویژگیهای فعالیت های دریا محور در خلیج فارس

➤ تجارت دریایی

- بیش از ۹۳ درصد جابجایی بار از طریق دریا و راه های آبی و در ایران ۹۰ درصد صادرات و واردات از طریق بنادر انجام می شود و حدود ۳۰۰ هزار نفر به صورت مستقیم در حمل و نقل دریایی شاغل هستند
- ظرفیت ترانزیت ایران ۲۰ میلیون تن که حدود نیمی از آن مربوط به کریدور شمال جنوب از اتصال خلیج فارس به دریای مدیترانه
- سهم ایران از ۶۰۰ میلیون TEU کانتینر صرفا ۳ میلیون TEU معادل ۰/۵ درصد
- حجم تجارت امارات حدود ۲۷۰ میلیارد دلار و ظرفیت بندر جبل علی ۱۹ میلیون تن
- بندر خوزستان اقتصادی ترین و کوتاه ترین مسیر برای ترانزیت کالا جنوب به سمت کشورهای اروپای شرقی و آسیای میانه (بندر امام خمینی تا بندر بازرگان ۶۸۰ کیلومتر و تا بندر انزلی ۴۵۰ کیلومتر نزدیکتر نسبت به بندر شهید رجائی)

برخی ویژگیهای فعالیت های دریا محور در خلیج فارس

➤ گردشگری ساحلی و دریایی

- گردشگری ۱۰ درصد از تولید ناخالص داخلی جهانی و ۱۲ درصد اشتغال را به خود اختصاص می دهد و حدود ۳۰ درصد از گردشگری جهان در ساحل یا نواحی ساحلی انجام می شود
- در امارات متحده عربی در سال ۲۰۱۵ درآمد حاصل از گردشگری ۱۵ میلیارد دلار و سهم ۴/۲ درصدی از تولید ناخالص داخلی و هدف گذاری سهم ۵/۷ درصدی انجام شده است.
- سهم ایران از ۱۵۰۰ میلیارد دلار گردشگری ۰,۵ درصد معادل ۷ میلیارد دلار است برآوردهای سازمان های جهانی با توجه به ویژگیهای طبیعی و زیر ساختی ۲ الی ۳ درصد این سهم را هدف گذاری نموده اند.

□ وضعیت استان خوزستان در شاخص های (حمل و نقل دریایی)

نام بندر	کل مساحت (هکتار)	مساحت فعال (هکتار)	ظرفیت پذیرش سالانه (میلیون تن)
امام خمینی	۱۱۰۰۰	۱۶۲۴	۵۳
آبادان	۶	۶	۱
خرمشهر	۲۳۰	۲۳۰	۳
سایر بنادر	۳۵	۳۵	۱۰,۸
جمع کل	۱۱۲۷۱	۱۸۹۵	۶۸,۸

استان خوزستان دارای ۸ بندر با کارکرد بین المللی و کارکرد منطقه ای به شرح ذیل می باشد:
بنادر دارای کارکرد بین المللی:

□ بندر امام خمینی^(۵)، بندر خرمشهر، بندر آبادان، بندر صادراتی ماهشهر

بنادر امام خمینی و خرمشهر با سهم ۴۶ درصدی از واردات و ۱۸ درصدی از صادرات کشور و همچنین واردات ۸۰ درصدی کالاهای اساسی دارای کارکرد بین المللی و فراملی

بنادر دارای کارکرد منطقه ای:

□ بندر اروند، بندر شادگان، بندر چوئبده، بندر سجافی

بنادر امام خمینی اقتصادی ترین مسیر ترانزیتی به شمال و غرب کشور است

منطقه آزاد و ویژه اقتصادی استان

مناطق ویژه اقتصادی: استان خوزستان دارای سه منطقه ویژه فعال یا مصوب می باشد

الف: منطقه ویژه اقتصادی بندر امام خمینی (ره)

منطقه ویژه اقتصادی بندر امام خمینی (ره) با وسعت ۱۱۰۴۴ هکتار در شمال غربی خلیج فارس و در انتهای آب راه خور موسی بزرگترین منطقه ویژه اقتصادی کشور می باشد.

ب: منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی (ماهشهر)

این منطقه با ۲۰ مجتمع پتروشیمی توان تولید فعلی بالغ بر ۲۵.۷ میلیون تن در سال ۱۴۰۰، در حدود ۲۹ درصد ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی کشور در این منطقه و از این نظر در جایگاه دوم قرار دارد

نام منطقه	تعداد مجتمع های پتروشیمی	ظرفیت اسمی (میلیون تن)	درصد ظرفیت اسمی (مناطق) %	درصد تولید واقعی (%)	تولید واقعی (میلیون تن)
ماهشهر	۲۰	۲۵,۷	۲۸,۵	۲۹	۱۸,۲
عسلویه	۱۴	۴۲,۹	۴۷,۶	-	-
سایر مناطق	۱۹	۲۱,۶	۲۳,۹	-	-
جمع کل	۵۳	۹۰,۲	۱۰۰	۱۰۰	۶۵

ج: منطقه ویژه اقتصادی - کشاورزی شوش : که در این منطقه ویژه با توجه به قابلیت کشاورزی شهرستان شوش صنایع تبدیلی و بسته بندی کشاورزی مستقر میشود.

□ ساختار اقتصادی - جمعیتی مناطق ساحلی استان:

- سواحل استان خوزستان شامل ۵ شهرستان آبادان، خرمشهر، ماهشهر، شادگان و هندیجان می باشد.
- سهم مناطق ساحلی از جمعیت، جمعیت شاغل و مساحت استان به ترتیب برابر ۲۰، ۱۹.۷ و ۲۲ درصد است که این مناطق سهمی برابر ۲۷.۵ درصد در بخش کشاورزی، ۸۸ درصد در بخش شیلات، ۶۴.۵ درصدی در بخش صنعت، ۲۴.۶ درصدی در بخش ساختمان و ۴۷.۵ درصد در بخش حمل و نقل را به خود اختصاص داده اند.

سهم بخش از ارزش افزوده - قیمت ثابت %					سهم از جمعیت شاغل %	سهم از مساحت استان %	سهم از جمعیت استان %	شهرستان های ساحلی
حمل و نقل *	ساختمان	صنعت	شیلات	کشاورزی				
۱۸,۹	۳,۲	۱۰,۸	۴۲	۳,۴	۶,۱	۴	۶,۳	آبادان
۵,۰	۷,۳	۱,۹	۹	۱۱,۷	۳,۳	۳,۶	۳,۶	خرمشهر
۲۳,۴	۸,۲	۵۰,۳	۸	۰,۹	۶,۶	۳	۶,۳	ماهشهر
۰,۱	۲,۲	۱,۴	۴	۹,۵	۲,۷	۵,۶	۲,۹	شادگان
۰,۰	۳,۹	۰,۱	۲۵	۲,۰	۰,۹	۵,۹	۰,۸	هنديجان
۴۷,۵	۲۴,۶	۶۴,۵	۸۸	۲۷,۵	۱۹,۷	۲۲	۲۰	مناطق ساحلی استان

* بخش حمل و نقل شامل زمینی، راه آهن بین شهری، از طریق لوله، آبی، هوایی، انبارداری، فعالیت پشتیبانی حمل و نقل و فعالیت های پست و پیک می باشد.

منطقه آزاد و ویژه اقتصادی استان

• منطقه آزاد اروند :

- منطقه آزاد اروند با وسعت ۳۷.۴ هزار هکتار در جنوب غرب استان خوزستان واقع شده و شامل شهرهای آبادان، خرمشهر و مینوشهر می باشد که در محل تلاقی دو رودخانه اروند رود و کارون واقع شده است منطقه آزاد اروند با دسترسی به آبهای آزاد، دارای فرودگاه بین المللی، دو بندر آبادان و خرمشهر، و دارای مرز مشترک با کشورهای عراق و کویت است.
- در منطقه آزاد اروند در سال ۱۴۰۰، حدود ۴.۲ هزار میلیارد تومان و ۴۰.۵ میلیون دلار سرمایه گذاری داخلی و خارجی صورت گرفته است.

جایگاه منطقه آزاد اروند در تقسیمات سیاسی (راست)، محدوده منطقه آزاد اروند مصوبه سال ۱۳۸۴ هیئت دولت (وسط)، افزایش محدوده منطقه آزاد اروند سال ۱۳۹۲ (چپ)

چالش: قطع کامل منابع درآمدی شهرداری ها مانند عوارض ادارات و دستگاه های ممتول (بندر، گمرک، نفت و گاز، صنایع تولیدی و کارخانجات و صنایع کشتی سازی های بزرگ و حمل و نقل) و واریز آن به حساب سازمان منطقه آزاد
عدم تعیین سهم ارزی مناطق آزاد جهت واردات.
سردرگمی ادارات دولتی مستقر در منطقه در سیاست گذاری و پاسخگویی به مقام حاکمیتی
مستقر نشدن گمرک جمهوری اسلامی در گیت های خروجی منطقه آزاد

□ مهمترین مسائل و مشکلات سواحل جنوب کشور

سواحل خلیج فارس و دریای عمان

مشکلات کلان

- آلودگی های ناشی از اکتشاف، استخراج و حمل و نقل نفت و گاز
- آلودگی شدید منابع آب های ساحلی ناشی از تخلیه ضایعات و پسماندهای جامد مایع ناشی از تاسیسات
- فرآوری نفت و گاز پتروشیمی مستقر در خشکی
- بهره وری بی رویه از منابع طبیعی بویژه آبزیان
- آلودگی های ناشی از شناورها بویژه در بنادر

مشکلات طبیعی و محیط زیستی

- ضعف و نارسایی امکانات و زیرساخت های گردشگری
- بهره وری پایین فعالیت های کشاورزی و استفاده نامناسب از اراضی
- کاهش منابع شیلاتی و کاهش روزافزون درآمدهای حاصل از فعالیت های شیلاتی
- عدم وجود صنایع مادر سازگار با محیط زیست
- ضعف سیستم بازرگانی و عدم استفاده از ظرفیتهای موجود

مشکلات اقتصادی

- مشکلات مالکیت حقوقی اراضی ساحلی
- تغییر کاربری اراضی حساس و آسیب پذیر به سایر کاربری ها
- ضعف زیرساخت ها بویژه در بخش حمل و نقل

مشکلات کاربری اراضی

- ضعف هم پیوندی مناطق ساحلی با سایر مناطق کشور
- قاچاق و انتقال غیر قانونی کالاها

مشکلات اجتماعی فرهنگی

مهمترین اقدامات در دست اجرا

در راستای اجرای سند تحول دولت مردمی **اقتصاد دریاپایه** بعنوان برنامه اصلی استان خوزستان در نظر گرفته شده است. برای عملیاتی نمودن این برنامه راهبردهای: توسعه زیرساختهای بازار بانکرینگ در کشور با اولویت پشتیبانی از صنعت حمل و نقل دریایی ملی، رفع خلأهای ساختاری زنجیره ارزش خدمات تعمیراتی، افزایش ظرفیت به کارگیری فناوریهای نوین در زنجیره ارزش صنعت شیلات، تقویت زیرساختهای حمل و نقل دریایی کشور اقدامات ذیل در دست اجرا می باشند:

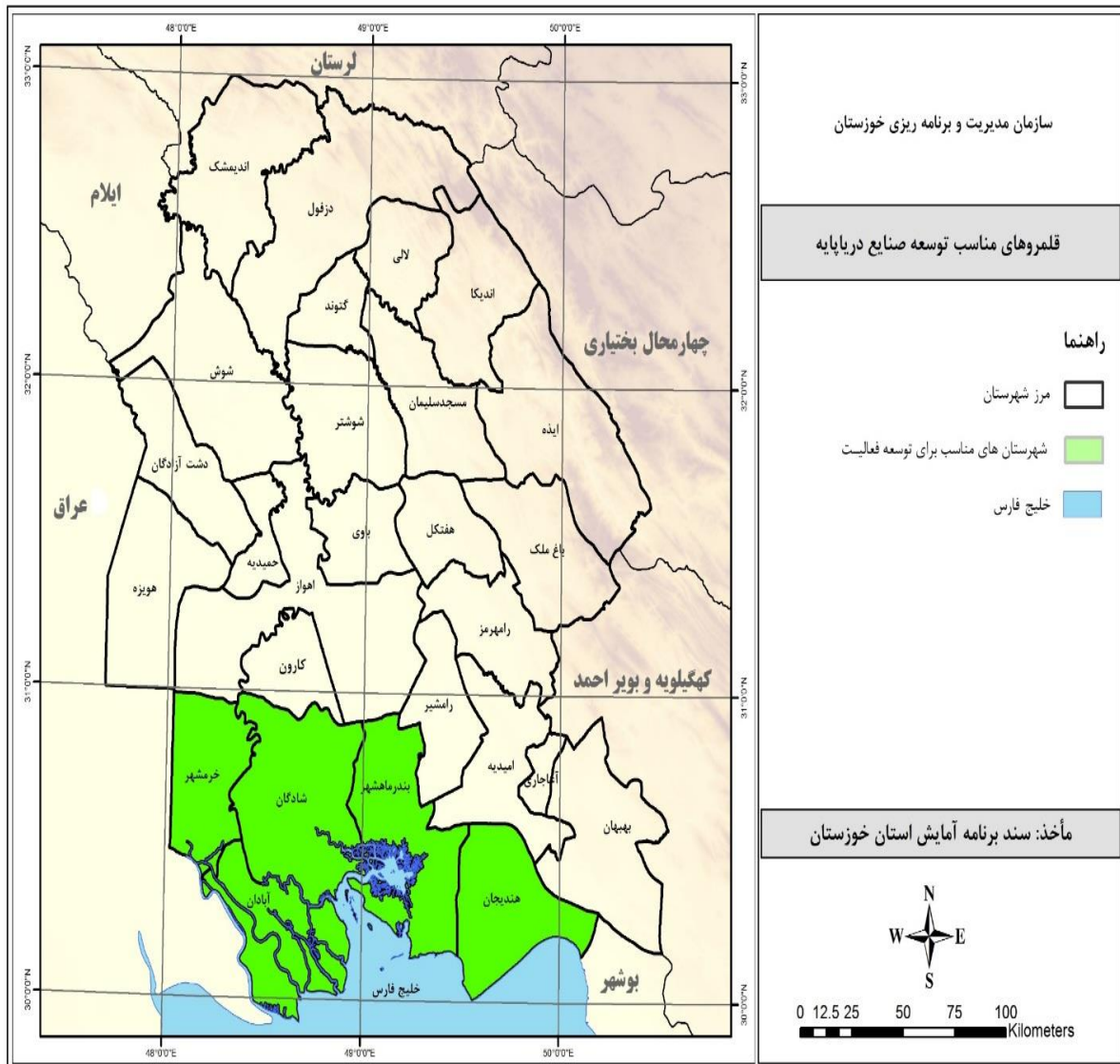
۱ توسعه زیرساختهای تعمیراتی استاندارد و تأمین قطعات یدکی کشتی ها و شناورها (بلندمدت - وزارت صنعت، معدن و تجارت) ایجاد سازوکارهای لازم برای رقابتی نمودن تعرفه‌های بندری در مقایسه با بنادر منطقه (میان مدت - وزارت راه و شهرسازی)

۲ حمایت از شکل گیری کسب و کارهای کارگزار خدمات تعمیرات دریایی مبتنی بر شبکه تأمین کنندگان و تولیدکنندگان تجهیزات و قطعات مورد نیاز یاردهای تعمیراتی (میان مدت-وزارت صنعت، معدن و تجارت)

۳ بهینه سازی نظام بهره برداری پایدار از آبزیان با ایجاد، توسعه، تجهیز و تقویت مراکز ملی بازسازی ذخایر آبزیان با تأکید بر ایجاد حداقل یک مرکز ملی مولدسازی انواع گونه های بومی و ماهیان خاویاری، سازماندهی فضایی کلیه بنادر ماهیگیری و توسعه و استانداردسازی بنادر ماهیگیری منتخب و مراکز تخلیه صید کوچک در سواحل جنوب کشور بر اساس توان زیست بومی مناطق صیادی (میان مدت - وزارت جهاد کشاورزی، وزارت راه و شهرسازی)

۴ ایجاد و توسعه مراکز پشتیبانی و تدارکاتی بندری و فراهم نمودن زمینه، امکانات و تسهیلات لازم برای توسعه فعالیتهای مولد ارزش افزوده، مراکز تولیدی و صادرات مجدد و تکمیل و توسعه امکانات زیرساختی و تجهیزاتی ریلی داخل بنادر و پایانه ها با تأکید بر ایجاد محوطه های اختصاصی واگنهای بارگنج، فله مایع و فله خشک و اتصال به شبکه حمل و نقل ریلی کشور (بلندمدت - وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح)

انطباق فعالیت در سواحل استان با سند آمایش

باید و نبایدهای سند آمایش استان خوزستان

منطقه ۲		فعالیت	
خرمشهر	آبادان		
■	■	نفت و گاز	
	■	بالادستی	صنایع پتروشیمی
	■	پایین دستی	
	■	سایر	فلزات اساسی
	■	ذوب	
■	■	صنایع دریای پایه	
■	■	وسایل نقلیه موتوری	
■	■	ماشین آلات	
■	■	لاستیک و پلاستیک (۱)	صنایع ساخت
■	■	قطعات مورد نیاز صنایع نفت و گاز و صنایع دریای پایه	
■	■	ناحیه صنعتی (۲)	
■	■	سیمان	فعالیت معدنی
■	■	شن، ماسه، سنگ لاشه، نمک دریایی و ...	
■	■	تولید کاغذ و محصولات	
■	■	تولیدات دانش بنیان (۳)	

*توسعه صنایع فابریکی و سایر صنایع فلزی پایین دست صنایع فلزات اساسی با رعایت استانداردهای کنترل آلودگی در همه مناطق استان
 *منع توسعه صنایع پتروشیمی در مناطق کنترل آلودگی

سیاست گذاری استان در راستای توسعه اقتصاد دریا محور

➤ صنعت

- استقرار صنایع آب بر و انرژی بر در سواحل استان با محوریت شهرستان های هندیجان و ماهشهر.
- استقرار صنایع تولید فلزات اساسی (فولاد) در قلمروهای ساحلی استان.
- بومی سازی و تکمیل زنجیره تأمین صنعت کشتی سازی با توسعه زیرساخت های مورد نیاز در سواحل استان.

➤ آب و انرژی

- الزام صنایع به استفاده از آب های نامتعارف نظیر پساب
- احداث آب شیرین از دریا در شهرهای ساحلی استان.
- تأمین انرژی مورد نیاز در قلمروهای ساحلی با تأکید بر تأمین برق از پتانسیل امواج دریا در سواحل استان.

سیاست گذاری توسعه اقتصاد دریا محور

➤ تجارت دریایی و ترانزیت

-افزایش ظرفیت بنادر تجاری استان مطابق با نتایج حاصله از مطالعات مربوط به ساخت بندر بزرگ خلیج فارس.

-ارتقاء و بهبود توان عملیاتی و هوشمند سازی بنادر استان و توسعه خدمات الکترونیکی دریایی و بندری.

➤ گردشگری

-ایجاد زیرساخت‌های ارتقاء زیرساخت‌های گردشگری و مسافری ساحلی و دریایی مطابق با طرح‌های مادر مربوط به گردشگری دریایی استان خوزستان.

-ایجاد شناگاه‌های ایمن ساحلی در استان

➤ توسعه و عمران سکونتگاه‌های شهری

- زیرساخت‌های لازم در شهرهای ساحلی جهت سوق دهی و استقرار جمعیت به سمت سواحل

- تهیه نقشه پهنه بندی مناطق ساحلی، دریایی و جزایر استان خوزستان ضمن تعیین کاربری‌های مناسب برای استقرار جمعیت و آغاز فعالیت‌های مرتبط با کاربری‌های در نظر گرفته شده.

الزامات توسعه دریا محور در سطح ملی

➤ الزامات نهادی

- تعیین متولی توسعه دریا محور نظیر سازمان توسعه و عمران سواحل و رفع تعارض با نهادهای فعال موجود

- توسعه سواحل صرفاً در قالب برنامه مدیریت یکپارچه سواحل ICZM

- ترسیم چشم انداز اقتصاد دریا محور

➤ الزامات زیر ساختی

توسعه هدفمند زیر ساخت ها شامل

- کریدورهای چابهار- خرمشهر به عنوان بخشی از کریدور گوادر - لاذقیه

- زیر ساخت های حمل و نقلی برای ارتباط مفصلی ایران به کشورهای همسایه

- نگاه به طرح های توسعه ای کشورهای همسایه (نظیر توسعه بندر فاو در عراق)

الزامات توسعه دریا محور در سطح ملی

➤ الزامات سیاسی

- ایجاد پیوند با کشورهای همسایه
- تقویت گروه بندیهای منطقه ای و فرامنطقه ای
- وابسته نمودن سایر بازیگران به سواحل ایران

➤ الزامات اجتماعی

- تقویت روحیه دریایی در ایرانیان
- مشارکت جامعه محلی در تصمیم گیری ها

➤ الزامات زیست محیطی

- توجه به توان اکولوژیک
- توجه به اقلیم مناطق و نواحی ساحلی

با سپاس از توجه شما